

A Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Program: a Rövid Program lényege

A gyermekek szegénysége elfogadhatatlan. Minden negyedik-ötödik gyermek nélkülözésekkel, fejlődését nehezítő körülmények között él. Minden ötödik gyermeket az fenyeget, hogy szakképzettség hiányában nem tud elfogadható színvonalú megélhetést nyújtó munkalehetőséghez jutni. Kevés gyerek születik – óvnunk kell őket. Ha több gondot és erőforrást fordítunk rájuk, nem csak az ő helyzetük javul. Ez az ország távlati érdeke is. Ezért készül – a kormányfő kérésére – egy *Generációs Program* a következő 25 év teendőiről, és ezen belül egy – minél hamarabb elindítandó – 3 éves *Rövid Program*.

A szegénységet csökkentő lépések közül súlyponti kérdés:

- a gyermeket nevelő családok helyzetének könnyítése, foglalkoztatásuk segítése;
- a gyermeknevelést szolgáló intézmények és szolgáltatások mennyiségének, elérhetőségének, minőségének jelentős javítása különös tekintettel a kisgyermekes egészséges, harmonikus fejlődésére;
- az, hogy elsőbbséget biztosítsunk a leginkább veszélyeztetett csoportoknak, a legszegényebb településeken élő családoknak, a legrosszabb helyzetű iskoláknak és az ott tanuló gyerekeknek, a sok szempontból veszélyeztetett, szakképzettséget nehezen szerző serdülőknek.

A gyermekszegénység csökkentésére vonatkozó programnak *kiemelt fontosságúnak kell lennie az ország életében*. Súlyponti kérdéssé kell válnia a 2. Nemzeti Fejlesztési Tervben, hogy jelentős európai forrásokat lehessen e célra felhasználni. Minden kormányzati döntésnél mérlegelendő, hogy az adott intézkedés nincs-e ellentétben a gyermekek érdekeivel és jogaival.

A program készítése 2005 novemberében indult. 2006 január végéig több száz szakember és civil segített a jelenlegi változat elkészítésében: pedagógus, orvos, szociális munkás, jogász, gyermekvédő, kutató, közigazgatási szakember, gyerekekért és szegényekért dolgozó civil szervezet, gyerekek kisebb nagyobb csoportjai. Köszönjük munkájukat, és várjuk a további segítséget.

2006 februártól az anyag az interneten megtalálható, letölthető, vitatható – a rövid összefoglalást kérésre kinyomtatva elküldjük.

A program törekvései

(A Rövid Program fő céljai)

1. CSÖKKENJEN A SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ GYEREKEK SZÁMA ÉS ENYHÜLJÖN SZEGÉNYSÉGÜK

A program alapvető célkitűzése az, hogy már három év alatt érzékelhetően csökkentse a szegénységben élő gyermekek számát és arányát, és hogy jelentősen javítsa a mély szegénységben élő, végzetesen kirekesztett gyermekek életkörülményeit. A hosszú távú program a szegénység kiterjedtségének és mélységének további csökkentése mellett át kell, hogy alakítsa azokat a mechanizmusokat és intézményeket, amelyek ma újratermelik a szegénységet és a kirekesztést. E központi célok közelítése sok változást igényel.

2. MINÉL KORÁBBAN SEGÍTSÜNK A CSALÁDOKNAK

A tudomány mára bebizonyította, hogy minél korábban kezdjük körültekintően és komplex segítséggel fejleszteni a gyermekek képességeit, annál eredményesebb a segítség.

Ezért javasoljuk:

- a most meghonosodó Biztos Kezdet program kiszélesítését, amely a gyermek születésének pillanatától együttműködik a családdal a csecsemő és kisgyermek jobb testi és szellemi fejlődése érdekében;
- az óvodai férőhelyek számának olyan bővítését, hogy három éven belül minden 5 éves gyerek járhasson óvodába, ne lehessen a szülő kérését visszautasítani;
- olyan feltételek megteremtését, hogy a mainál több gyerek járhasson 4 éves korától óvodába a rossz helyzetű településeken is;
- hogy védőnő, szociális munkás, pedagógus segítse a család erőfeszítéseit, hogy a gyerek rendszeresen tudjon óvodába és iskolába járni.

3. NE LEGYEN ÉHES GYEREK, LEGYEN JOBB, ELÉRHETŐBB ÉS OLCSÓBB A BÖLCSÖDEI- ÓVODAI-ISKOLAI ÉTKEZÉS

A gyermekek harmada-negyede (sokszor a szülő időhiánya miatt) reggeli nélkül megy iskolába. A gyermekintézmények többségében nem megfelelőek az étkezés feltételei, nem ízletes, tápértékekben szegény az étel. A szegényebb

családok gyermekei számára fontos hét végi és nyári étkeztetés csak töredékesen biztosított.

A jobbítás érdekében javasoljuk:

- hogy az általános iskolákban legyen reggel tej és zsömlé, ne kelljen éhgyomorral kezdeni a napot;
- az ingyenes étkeztetés köre szélesedjen. A *Rövid Program* során jusson ehhez hozzá az ország leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben élő összes bölcsődés, óvodás és 1- 4. osztályban tanuló általános iskolás gyermek, valamint azon iskolák összes tanulója, amelyekben a gyermekek legalább fele rendszeres gyermeknevelési kedvezményre jogosult;
- hogy legyen hét végi és nyári étkeztetés az ország leghátrányosabb helyzetű településein, továbbá minden településen a rendszeres gyermeknevelési kedvezményre jogosult gyermekek számára;
- hogy a gyermekétkeztetés minősége és körülményei fokozatosan javuljanak.

**4. JUSSON MINDEN GYEREK JOBB KÉPESSÉG-
FEJLESZTÉSHEZ, LEGALÁBB ELSŐ SZAKKÉPZETTSÉGHEZ.**

Ennek érdekében javasoljuk:

- hogy az alsó tagozatosok helyben járhassanak iskolába mindazokon a településeken, ahol legalább 40 alsó tagozatos gyermek él;
- az iskolai szegregáció csökkentését. Az esélyegyenlőséget szolgáló adminisztratív intézkedések mellett kiemelten kell fejleszteni a hátrányos helyzetű tanulókat nagy arányban oktató, rossz helyzetben lévő általános iskolák infrastruktúráját;
- olyan ösztönző rendszer kialakítását, amely elősegíti, hogy a sok rossz helyzetű tanulókat oktató iskolákban jól képzett pedagógusok dolgozzanak;
- a középiskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében többféle szolgáltatással, a diákok tanulási pályájának követésével meg kell előzni a lemorzsolódást, vonzóbbá kell tenni a szakiskolai képzést, illetve alternatív megoldásokkal, például Tanodákkal kell segíteni a diákokat;
- mindazon ösztöndíj programok továbbfejlesztését, amelyek az eddigi tapasztalatok szerint hatékonyan segítik az iskolai továbbhaladást. (Útravaló programok, Arany János program stb.)

5. LEGYEN BIZTONSÁGOS ÉS KISZÁMÍTHATÓ A CSALÁDI PÓTLÉK RENDSZERE, KIEMELTEN SEGÍTSE A NEHÉZ HELYZETŰ CSOPORTOKAT

Ennek érdekében:

- meg kell őrizni a családi pótlék vásárlóerejét, és biztosítani kell szintjének emelkedését. Törvény rögzítse a családi pótlék legalább évente egyszeri emelésének, bérekhez illetve árakhoz igazításának kötelezettségét.
- a három és többgyermekes családok, valamint a gyermeküket egyedül nevelők családi pótlékát az átlagosnál jobban kell emelni.

6. LEGYEN BIZTONSÁGOS A LAKHATÁS, A LAKÁS MEGTARTÁSA, LEGYENEK ELÉRHETŐ LAKÁSOK A KEVÉSBÉ TEHETŐSEK SZÁMÁRA

Ennek érdekében:

- erősíteni kell a lakáshoz való jogot, szorgalmazni e jog alkotmányossá tételét.
- meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek megelőzik a családok kilakoltatását, a nehezen megszerzett lakás elvesztését.
- erőteljesen támogatni kell a – szociális és piaci - bérlakások számának növelését, összekötve a korrekt lakbér-szabályozással és a rászoruló lakbérfizetésének támogatásával.
- több forrást kell biztosítani a szegény és roma telepek színvonalának jelentős javítására, a szegregáció gyengítésére.
- áthidaló megoldásként jobb körülményeket kell teremteni a hajlék vagy fedél nélküli családok számára: növelni kell az átmeneti otthonok számát, javítani az ott nyújtott szolgáltatásokat.

7. LEGYEN OLCSÓBB AZ ÓVODA, AZ ISKOLA, A GYERMEKEKET SZOLGÁLÓ INTÉZMÉNYEK MEGKÖZELÍTÉSE

Ennek érdekében javasoljuk:

- több és jobb iskolabusz, falubusz működtetését, különösen a kisebb településeken.
- a gyermekek és családok utazási költségeinek csökkentését, első lépésben a három és több gyermekesek, valamint a fogyatékos gyermeket nevelők számára.

8. LEGYENEK JOBBAK A SZÜLŐK MUNKAVÁLLALÁSI LEHETŐSÉGEI

Ennek érdekében – a jelenlegi munkaerőpiaci programokon túl – javasoljuk:

- helyi szükségletek kielégítéséhez – például kis településen a gyerekek étkeztetéséhez – kapjanak több támogatást a „szociális gazdaság” intézményei, azok a helyi csoportok, amelyek helyi szükségletek kielégítésére szerveződnek;
- ugyanilyen módon (piaci megoldások mellett non-profit szervezésekkel) bővüljenek a gyermekek napközbeni ellátását szolgáló intézmények, pl. családi napközik;
- több jogot és lehetőséget kell biztosítani részmunkára, távmunkára – amely a fiatal szülők számára új lehetőségeket teremtene.

9. LEGYENEK ERŐSEBBEK A GYERMEKEK JOGAI

Javasoljuk létrehozni a Gyermekombudsman, a Gyermeki Jogok Országgyűlési Biztosának intézményét. A Gyermekombudsman hatékonyan képviselhetné a nemzetközi egyezményekben is rögzített gyermeki jogokat, erősítené a gyermekek érdekeinek védelmét, és mindezzel javítaná a gyermekek helyzetét.

Észrevételeiket várjuk!

E-mail: office@gyep.core.hu

Weboldalak – 2006 február 10-től:

www.gyerekszegenyseg.hu

www.gyermekszegenyseg.net

A program készítőinek nevében:

Ferge Zsuzsa
akadémikus